

ว่า ทั้ง แม่น้ำ มูล และ เมือง ทวัน ออ廓

(On the Menam Mun and the Provinces in the East.)

เรียน เรียง โดย พระยา ปรมษา กิจ วรจักษร

(By Phya Praja Kitkarachakr.)

Geographical Position.

แม่น้ำ มูล ซึ่ง เป็น ที่ ตั้ง เมือง อุบด ราชธานี อยู่ เป็น หัวเมือง
มณฑล อิสาน แห่ง กรุง สยาม ใน บัตชบัน นั้น เป็น แม่น้ำ ใหญ่
อัน หนึ่ง ใน ผัง ชาวดิน แม่น้ำ โขง ตอน ใต้ แม่น้ำ น้ำ นี้ แคว แยก ใหญ่
น้อย เป็น กือ ก้าน สาข หลาย แคว ที่ เป็น แคว ใหญ่ ๆ คือ น้ำ โคน
น้อย น้ำ โคน ใหญ่ น้ำ ชี น้ำ เดียว น้ำ ลำราก น้ำ ทับ ทัน และ อื่น ๆ
คล้าย แม่น้ำ มูล นี้ ให้ ไป จาก แนว ภู เขา ทิศ ตะวัน ออก เนี้ยง
เหนือ แห่ง แม่น้ำ นั้น ให้ ไป ทาง ทิศ ตะวัน ออก ไป นี่ ปาก น้ำ
ออก ต่อ คำ แม่น้ำ โขง เหนือ เมือง นคร จำปา ศัก

Nature of the River.

ใน ที่ ใกล้ ๆ ออก ปาก น้ำ นั้น มี แก่ง ใหญ่ น้อย ลักษณะ กัน เป็น
ชั้น ๆ ลง ไป คือ แก่ง ทับ พวง แก่ง คาด ไชน้อย แก่งคาด ใช่ ใหญ่
แก่ง ลักษณะ แก่ง คุกคุก แก่ง ตะนะ เป็น ทัน และ อื่น ๆ แต่ แก่ง ตะนะ เป็น แก่งที่
ลึก และ เป็น แก่ง ใหญ่ เมื่อ ถูก แล้ง น้ำ แห้ง ขาด แก่ง ตะนะ เป็น
เหมือน หัว นบ กัน น้ำ ใน ตัว นูล ให้ จัง อยู่ ลักษณะ ไม่ มี แก่ง ตะนะ
เป็น แก่ง สำคัญ กัน น้ำ ໄ่ แล้ว น้ำ ใน คำ นูล ก็ น้ำ จะ แห้ง ขาด เมื่อ
ยก แล้ง เพราะ เหตุ ด้วย แม่น้ำ มูล อยู่ บน หลัง เข้า พื้น ที่ สูง กว่า

ພັນທີແມ່ນ້ຳໂຈງມາກ ຄ້າເຮົາອູ່ທີ່ແມ່ນ້ຳໂຈງຍ່ອນຈະໄດ້ເຫັນແຜ່ນ
ດິນໃນຜົ່ງຂວານີ້ເປັນແນວກູ້ເຂາສູງຕົດເນື່ອງກັນໄປຕາມ ຜຣມຕາກີ່
ພັນແຜ່ນດິນສູງຕໍ່ຄົດຄັ້ນກວ່າກັນ ທີ່ຄົດຄົງນັ້ນກໍຍ່ອນປະກອບ
ດ້ວຍທີ່ທີ່ຜາເປັນກູ້ເຂາກໍແມ່ນ້ຳນຸດແດ່ແຄວແຍກທີ່ຫລາຍນັ້ນ ເປັນ
ທ່າດແມ່ນ້ຳກວ້າງ ມີເກະແລະຫາດທີ່ຫາດທຽບຈານຫລາຍແທ່ງ
ເມື່ອຢານແດ້ງນ້ຳຕິນນີ້ນ້ຳດືກບັນພັນບາງແທ່ງທີ່ເປັນວັນນ້ຳກະບະ
ແສນ້ຳໃນແມ່ນ້ຳນັ້ນໄຫດອ່ອນໄຟເຊື່ອນັກ ເວັ້ນແຕ່ທີ່ເປັນແກ່ງ

Boats and Vehicles used (bullock carts.)

ເຮືອນາດຕາມ ຜຣມຕາຂອງເມື່ອງນັ້ນ ໃຊ້ຮື້ນດ່ອນໄປນາ
ໄດ້ສົດວາທີ່ຖຸນ້ຳແດ່ຖຸນ້ຳແດ້ງ ເພຣະໄຟເປັນເຮືອໃຫຍ່ທີ່ກິນນ້ຳ
ກູກກວ່າເສດອກ ເຮືອທີ່ໃຊ້ໃນແມ່ນ້ຳນັ້ນເປັນເຮືອນາດທີ່ຊຸດແດ່ເມີກ
ດ້ວຍຕັ້ນໄຟໃຫຍ່ຫວ່າເຮືອທ້າຍເຮືອຄລ້າຍເຮືອສລ່າແຕ່ທ່າເປັນເພຍນ
ບັນພັນເຮືອທີ່ໃຊ້ພາຍແດ່ດ່ວຍເປັນຜົ່ນເຮືອແຈວຫາໄກວ່າຈະນີ້ໄຟເຮືອນັ້ນ
ກ້າເດີນຖຸນ້ຳກໍດີອອກໄປເດີນໃນດໍາແມ່ນ້ຳໂຈງກໍທີ່ຕ້ອງເຫຼາໄຟໄຟນາ
ນັດເປັນຖຸນ້ຳບວນຫ້ອຍເລື້ອງກັນໂຄສນແດ່ກັນຄລື່ນເຮື່ອກວ່າຕົກ
ນອນປະຖຸນ້ຳເຮືອນັ້ນນັກທ່າເປັນປະຖຸນ້ຳຕອນນີ້ຂອນປກກາຕາເປັນ
ຂອງທີ່ຍົກຮ້ອງເກີນອອກຈາກເຮືອໄດ້ຈ່າຍອັນື່ພາຫະນະທາງນກນັ້ນໃຊ້
ເກວ່ຍຮະແພເທິ່ນດ້ວຍໂຄເປັນຜົ່ນເກວ່ຍກະນີ້ບັງແຕ່ນ້ອຍ
ພດເມື່ອເລື້ອງໂຄກະນີ້ນາກກາທ່ານານັ້ນໃຊ້ກະນີ້ໃນການໄດ້
ແຕ່ການນວດເຂົ້າໄຟໄກວ່າໃຊ້ກະນີ້ບໍ່ຍໍ່ເໝັ້ນທາງກຽງເທິພາ ໃຊ້
ໄຟໄຟເລັ້ນຜູກເຊື້ອກທ່ອງກັນຝາກເຂົ້າໃຫ້ຕາຈາກຮວງ ແຕ່ໃນທຸກວັນ
ນຸດໆເໝັ້ນຈະໄດ້ແບບອຍ່າງທາງກຽງເທິພາໄປໃຊ້ກະນີ້ບໍ່ຍໍ່ບັງແລ້ວ

The Soil.

ที่ดิน ใน บริเวณ แม่ น่าน เป็น ดินทราย แล น้ำที่ ๆ เป็น
ดินตาด ดิน เหี้ยง บ้าง บาง แห้ง การ ทำ นา ปลูก เช้า ไม่ สูง งาน

Salt Fields.

ที่ ดิน บาง แห้ง เป็น โภঁ เกตือ คือ เป็น ดิน เกม จน ถึง ชุด บ่อ
ได น้ำ เกม ราชวรา ได คำน เ�ี้ยง เป็น เกตือ ทราย ขาว สะอาด มีรด ผสม
หวาน คล้าย เกตือ สมุน ที่ ๆ เกิด เกตือ นี้ มี หลาย ตำบล ทั้ง ใน แขวง
เมือง อุบด ราชธานี แต่ แขวง เมือง ยโสธร ราชธานี ซึ่ง ตั้ง อยู่ ล่า น้ำ
ซึ่ง แยก ฝั่ง เหนือ แห่ง แม่น้ำ นุ่ด ทำ เต ที่ ใจ ฝั่ง แม่น้ำ น่าน เป็น
ท้อง ทุ่ง โถย มาก มี เนิน แล บ่า ไม่ เป็น คำ บัน ๆ

Climate and Nosology.

อากาศ ใน ถิ่น แม่น้ำ ถึง บ่อ ร้อน กระวน จัด บ่อ หนา แก้ว หนา วัด บ่อ
ลมๆ พัด แรง กว่า ที่ กรุง เทพฯ เพรา เป็น ที่ สูง กว่า พื้น ทะเล มาก กว่า
กรุง เทพฯ ความ เจ็บ ไข้ น้ำ แต่ ใน กำบด ที่ ใจ ต้น คง แต่ ใน คำ
บด บ้าน เมือง ที่ คง อยู่ ตาม ทำเต ท้อง ทุ่ง บน นั้น ความ ไข้ ไม่ ใจ น้ำ

Inhabitants, Thai and Suai.

ราชวรา ใน ประเทศไทย นั้น ใน บ้าน นี้ มี คน ชาติ ไทย ชาว
และ ชาติ ศรีวาย ที่ เรียก ว่า เชมร บា คง บาน กัน

The Suai the Autochthones.

พวก ล่วง นั้น เป็น คน คำชี้ ข้าพเจ้า เห็น ว่า เป็น คน พื้นเดิม ของ
ถิ่น ประเทศไทย นี้ แต่ พวก ไทย นั้น พึ่ง จะ แผ่ พร่ หลาย ลง มา ใหม่
ภาย ใน ๒๐๐ ปี มา นี้

Nature of the Language; relations with Cambodian and Peguan.

ອនິ່ງ ລ່ວຍ ກັບ ໄທຍ ນັ້ນ ເກີດ ກາຫຍາ ກີ່ ຕ່າງ ກັນ ກາຫຍາ ສ່ວຍ ນັ້ນ ລ້ອຍ ອຳ ເຈື່ອມາໃນ ຈຳ ພວກ ຂອມໂນຣາດນ ເຊັ່ນ ເຂມຣ ຂໍມູນອຸງ ແຕ່ ຂ່າ ຕ່າງ ທ່ານ ຈາກ ຂ່າ ຈະ ຮາຍ ກັບ ຂ່າ ຮະແດວ໌ ເພວະ ກາຫຍາ ຂ່າຈະ ຮາຍ ຂ່າ ຮະແດວ໌ ກີ່ ດີ ເຂມຣ ໃໝ່ ໃນ ບັດທຸບັນ ຜັນ ກີ່ ດີ ພາກ ກາຫຍາ ມັກ ໄປ ເຈື່ອ ກັບ ກາຫຍາ ຂາກ ເກີດ ຕຸ່ມາທຣາ ຂວາ ມຸດຢູ່ ໂດຍ ນາກ ກາຫຍາ ຈຶ່ງ ແກກ ຕ່າງ ກັນ ໄປ ຜ່າຍ ພວກ ສ່ວຍ ນັ້ນ ກາຫຍາ ເປົ້ດີຢັນ ແປດ ມາ ປນ ກັບ ກາຫຍາໄທຢ ໂດຍ ນາກ ກາຫຍາ ເດີມ ກີ່ ອອກ ຈະ ບາກ ພ່ວຍງ ກຕາຍ ໄປ ເໜີ່ອນ ກັນ ເພວະ ອັນ້ນ ກາຫຍາ ສ່ວຍ ກັບ ກາຫຍາ ເຂມຣ ຈຶ່ງ ພຸດ ກັນ ໄນ ໄກສ ເຊົ້າ ໄຈ ກັນ

Dialects of the Suai.

ຄື່ງ ແນ້ໃນ ໜຸ່ງ ພວກ ສ່ວຍ ເຍງ ກີ່ ແຍກ ກັນ ເປັນ ຢຕາຍ ໜຸ່ງ ພດຍ ແຫດ່າ ມີ ນາມ ຕ່າງ ທ່ານ ຄື່ອ ສ່ວຍ ພະ ສຸ ສ່ວຍ ສຸໂກສ່ວຍ ເຍອ ສ່ວຍ ປະຖາຍ ສ່ວຍ ສໍາແຮ ສ່ວຍ ເກີດ ສ່ວຍ ກຣະ ດອ ສ່ວຍ ພັນ ແຕ ຍັງ ມີ ສ່ວຍ ອື່ນ ທີ່ ຈຳ ຂຶ້ວ ໄນ ໄດ້ ອີກ ພດຍ ແຫດ່າ ໃນ ແຫດ່າ ໄໜ່ງ ກີ່ ມີ ສຳ ເນື່ອງ ໄປ ອຢ່າງ ອົ່ງ ແຕ ມີ ລ້ອຍ ອຳ ທີ່ ແປດ ດັ່ງ ແປດ ກັນ ອອກ ໄປ ບ້າງ

Mode of obtaining their livelihood.

ກາຮ ປະ ພຸດີ ທຳ ກິນ ຂອງ ຄນ ພວກ ສ່ວຍ ມັກ ຈຳນາອຸງ ບໍ່ ດັ ທຳ ໄວ ຕັດ ໄນ ກົດ້ອງ ຈຳກັນ ຫຼັກ໌ ບໍ່ ແລ ອື່ນ ທ່ານ ທີ່ ຍູ່ ຂອງ ພວກ ສ່ວຍ ມັກ ຂອມ ອູ່ ທີ່ ໄກດ້ ດັ ແຕ ປະຖາຍ ທັກຍ ນ້ຳ ທັນ ນ້ຳ ລໍາຮາຽ ແຕ ນ້ຳ ອື່ນ ທ່ານ

Thai dwelling places.

ແຕ່ ໄທຍ ມັກ ຂອມ ອູ່ ໃນ ທີ່ ໄກດ້ ແນ້ ນ້ຳ ໄທຍ ແຕ ຕາມ ດະ ເນະ ໃນ ທົ່ວ ທຸ່ງ

Foundation of Thai Cities.

บ้าน เมือง ตาม ถ้า แม่ น้ำ พ奔ด แม่ น้ำ ซึ่ง เป็น เมือง ที่ กะวุ่ง
ศรี ไทร คง ชั้น ใหม่ ภาย ใน ๗๐๐ มี เศษ นา น้ำ

Müang Surindr its History and Situation.

แต่ เดิม นา หา ไห้ นี่ เมือง ไม่ แต่ ใน ที่ คิน ผัง พาก ไห้ แม
น้ำ พ奔ด นา หา ให้ เขาว่า ที่ จะ ตั้ง ช่อง โพย ช่อง นาง ช่อง เส้นด ช่อง
ตะโก นั้น มี เมือง ๑ ที่ พอ จะ ลัง เกต ได้ ว่า เป็น ภูมิ เมือง เก่า ลึบ นา
แต่ โบราณ คือ เมือง ศรีวินท์ อัน คง อยู่ ปดาย หัวย ทับ ทัน ทาง ไกด
จาก ผัง ให้ แม่ น้ำ พ奔ด ประ มาณ ๒๐๐๐ เส้น เศษ เมือง นี้ แต่ ก่อน
เป็น เมือง ชั้น เมือง นคร ราชสีมา พึ่ง ยก ออก จาก ชั้น เมือง นคร ราช
สีมา เมื่อ จุด ศักดิ์ ไห้ ๑๙๘๐ บัด น ชั้น อยู่ ใน มนษา อดีต

Antiquities Found There.

เหตุ ที่ ทำ ให้ เห็น ว่า เมือง ศรีวินท์ เป็น เมือง โบราณ นั้น เพราะ
เป็น เมือง ที่ มี เชิง เทิน คิน ปน ศิда บاث ใหญ่ ๆ เป็น กำ แพง รอบ
เมือง ออก กำ แพง มี หนอง ใหญ่ โอบ รอบ เป็น คู เมือง มี ถนน ข้าม
คู เข้า เมือง เป็น ถนน กว้าง มาก มี ศิดา บاث ขนาด ใหญ่ หนา บุ้ง พื้น
ถนน นั้น ตาม อยู่ ให้ คิน บ้าง ผูก พื้น คิน บ้าง มุน เมือง ภาย นอก คู
หัง & ทิศ มี บชั้น เชิง เทิน คิน ถ้อม เป็น วง ถนน ใน ท่าม กลาง วง เชิง
เทิน นั้น มี หนอง น้ำ ใน เมือง แต่ ออก เมือง มี โคล แต่ เนิน คิน
ใหญ่ ๆ หลาย แห่ง

Hindoo Traditions.

นัก มี ผู้ ชุด ไห้ เทวรูป หล่อ แต่ เทวรูป ศิดา แต่ เกรียง ภาชน หล่อ

กั้ง ทอง ศัมฤทธิ์ ต่าง ๆ เป็น ฝี มือ อย่าง สินคุ อนึ่ง ที่ บ้าน กำแพง
แขวง เมือง ศรีศะ เกษ โภด จาก เมือง ศรีวินท์ ทาง ๑๖๔๐ เลี้ยว น้ำ หอ เทว
สถาน ของ เก่า ทำ ด้วย ศิลา อย่าง ปรา สาท หิน เมือง พิมาย มี กำ
แพง แฉ ทิม กด ด้อม รอบ นอก ภายใน เป็น วิหาร ๓ หลัง นี้ แผ่น ศิลา
ใหญ่ ลักษณะ เป็น รูป นา รากน์ ผอมสินธุ (หนอง บัน น้ำ) มี ดอก บัว ผุด
ขึ้น กลาง อุทุร นี้ รูป กุนาร ใน คอก บัว เป็น เรื่อง ถ้าสนา พระมหา
แสง คง เมื่อ เกิด พระ อโนมานัน หรือ พระ เจ้า มารค เทว ผู้ สร้าง เมือง
ถ้าเกต ๆ อยุทธยา ใน มหา โภคต ชั่ง เป็น ต้น เรื่อง รามา ยณะ
หอ เทว สถาน นี้ แฉ เมือง ศรีวินท์ เป็น ที่ แสง ให้ เห็น ได้ ว่า เป็น
ของ เก่า แก่ แต่ โบราณ กារ ก่อ บน พุทธ ถ้าสนา แฉ ก่อน เวลา ที่ ถูก
หรือ เช่น ฯ ใน บัตร บัน นี้ ให้มี มา อนึ่ง เมือง ศรีวินท์ นั้น เจ้า เมือง มี
ตำแหน่ง นาม ว่า พระยา ศรีวินท์ ภักดี ศรี ปทาย สมัน คำ ว่า ปทาย
สมัน นั้น เป็น ชื่อ เมือง ร้าง อัน หนึ่ง ซึ่ง อยู่ ทิศ ใต้ เชิง เข้า ช่อง เดิม
เป็น เมือง ที่ มี ปรา สาท หิน ทำ หนอง เดียว กับ เมือง นคร วัด แต่ เด็ก
กว่า นคร วัด รอบ นอก ปรา สาท นั้น มี คลอง คู กรุ เรือน หิน น้ำ
ตพาน หิน ชั้น คู ระหว่าง พังก ตพาน นั้น ทำ เป็น รูป นาค มี รูป เทวดา
ต่าง ๆ ดุก นาค ชั้น ตพาน และ จึง ถึง ปะ คู เมือง เป็น ชั้น ปะ คู ๗
ช่อง แต่ เปิด ช่อง กลาง ช่อง เดียว ต้อง ช่อง ชั้น ชัว นั้น มี บาน ศิลา
ลักษณะ เป็น รูป อัฐ รูป พระ บาง ยก เก แสดง เมื่อ นี้ ไป ศาน เชิง เข้า
น้ำ เมือง อีก เมือง หนึ่ง อยู่ ตรง หลัง เมือง ชัย รัฐ เรียก ว่า ตำบล

เขี่ย ริบ มีเจ้า ผู้ กทรง เมื่อ ทรง ฟาน ว่า พระ บاحت วิโตร ฯ ยก
กำลัง มา ที่ เมือง ปทาย ดมน ได้ จึง พระ บاحت ยก เจ้า เมือง ปทาย
สมัน กับ นาง วินด ผู้ เป็น มเหศ หนี้ ช่า ศึก ชั้น ไป บน หดั้ง เข้า ไป
ตั้ง ออย ที่ ปราสาท ตามัน พระ บاحت วิโตร ยก กอง ทัพ ไป ตาม จับ
พระ บاحت ยก เจ้า ได้ จึง เอา ไป ชั่ง ไว ที่ บันทย เตี้ยบ แต่ นาง วินด
พระ มเหศ ของ พระ บاحت นั้น พา พระราชนบุตร ชื่อ "วิบูลเก" หน่อรอด
ไป ให้ ครรช วิบูลเก เด็บ ใหญ่ สัง สุม กำลัง ตั้ง หมน ออย ที่ เมือง
ศรีวินทร แล้ว ยก กอง ทัพ ไป ตี เมือง ปทาย สมัน จับ พระ บاحت วิโตร ได้
แล้ว ได้ เมือง ปทาย สมัน กิน เพราะ เหกุ นี้ นาง เมือง ปทาย สมัน จึง
มา เป็น สร้อย นาม เจ้า เมือง ศรีวินทร

The towns of Kukhao, Singa and Ratanaburi; their history.

ใน ที่ ค่อ เมือง ศรีวินทร ไป ทาง ทิศ ตะวัน ออก แด ตะวัน ออก
เฉียง ได้ มี เมือง กุขัน แด เมือง ลังกา เป็น เมือง ตั้ง ชั้น ใหม่ พงษาง
ควร ของ เมือง ทั้ง ๒ แห่ง เป็น เรื่อง เด่า กัน ท่อ นา ว่า เดิม เมือง ลังกา
นั้น เป็น บ้าน พวาก ส่วย ลูกโภ ชื่อ บ้าน พะสุนาย บ้าน ชื่อ ตากะ เมือง
กุขัน นั้น เดิม เป็น บ้าน ลำดวน ใหญ่ นาย บ้าน ชื่อ ตากะ จะ แด ยัง
มี อีก บ้าน หนึ่ง กือ เมือง รัตนบุรี เกิม ชื่อ บ้าน ทุ่ง โภ ทุ่ง วัง นาย บ้าน
ชื่อ ตา พ่อ กวน นาย บ้าน ทั้ง ๓ แห่ง เป็น ญาติ พี่ น้อง กัน พวาก
ส่วย คำบด เหล่า นี้ แต่ โภ วน นา ราย ตั่ง ส่วย ของ บ่า ต่อ เมือง พิมาย
แต่ เมื่อ ครั้ง ยัง เป็น เมือง มี เจ้า ครรช เมือง พิมาย ไม่ มี เจ้า แล้ว
พวาก ส่วย เหล่า นี้ ก็ ไม่ ใช้ชั้น แก่ เมือง ได

Legend of the White Elephant.

ครั้ง หนึ่ง มี ช้าง เปื้อกา ๑ ช้าง พดัด มา จาก กรุง ศรี อยุธยา
 มา ทาง คง ก้าพร้า เมือง พิมาย แล้ว เดย์ มา อยู่ คง ย่าง หัวย ทัน ทัน
 มา เข้า ไว้ กิน เข้า ใน ไว้ ของ ตากะ นาย บ้าน พะสุ ตากะ กับ พวກ
 พ้อง ช่วย กัน ให้ ร้อง รับ ได้ ช้าง เปื้อกา นั้น ไป ทาง ทิศ ตะวัน ออก ไป
 อยู่ ใน คง อา จะ หัวย โคน ใหญ่ โคน น้อย ครั้น อยู่ มา ก็ เห็น พระ^๔
 กิษุ รูป หนึ่ง ทรง ไตร จีวร อัญชลีช้าง พร้อม มา พัก อยู่ ที่ร่ม ไม้ ไกด์
 ไว้ ของ ตากะ ๆ ไป ได้ ตาม ให้ ความ ว่า เป็น เจ้า ของ ช้าง เปื้อกา มา
 ตาม หา ช้าง ภาค จึง ได้ ชวน พระ กิษุ พิมาย ที่ น่อง กือ ตากะ และ คาด คาด
 ภาน พร้อม กัน นำ พะ กิษุ นั้น ไป ถึง คง อา จะ ก็ ให้ ช้าง เปื้อกา
 นั้น พระ กิษุ นั้น จึง ได้ ถึง ตากะ ตากะ ใจ ตากะ ใจ หัวย
 ให้ ตาม ไป บน กรุง ศรี อยุธยา ครั้น พระ กิษุ นั้น ได้ ช้าง เปื้อกา กดับ
 ไป แล้ว รุ่ง มี ชื่น นาย บ้าน ส่วย ทัง สาม นั้น พากัน เข้า ไป กรุง ศรี
 อยุธยา มี ของ บรรณา การ คือ ตากะ จัก ให้ บุญ หรือ ใบ อา จะ ห่อ
 หนึ่ง ตากะ จะ ให้ ไว้ สี่ ตัว ตากะ พ่อ กวน ให้ เต่า ๒ ตัว หัวย
 โคลง น้ำ ผึ้ง สอง โงง ให้ สอง เต่า และ พระ กิษุ นั้น ได้ ศึก ออก
 เป็น พระ เจ้า แผ่น ดิน กรุง ศรี อยุธยา โปรด ให้ นาย บ้าน ส่วย ทัง
 เข้า ฝ่า ภaway ของ บรรณา การ แต่ ทรง ตั้ง ให้ ตากะ เป็น
 ที่ เจ้า เมือง ตั้ง บุรี ศรี นคร อา จะ ให้ ตากะ จะ เป็น ที่ เจ้า
 เมือง กรุง ภักดี ศรี นคร ดำเน ตอน ให้ ตากะ พ่อ กวน เป็น ที่ เจ้า
 เมือง รัตนบุรี ศรี นคร เต่า ให้ ตั้ง เมือง ตั้ง บุรี ที่ คง ย่าง ให้ ตั้ง เมือง
 กรุง ที่ คำบด ปรา สาท เยอ ให้ ตั้ง เมือง รัตนบุรี ที่ คำบด กุก หวย จึง
 ได้ มี เมือง กรุง เมือง ตั้ง บุรี เมือง รัตนบุรี ตั้ง แต่นั้น มา แต่ ไม่ ปรากฏ

ว่า ศักราช เท่า ใด ตาม คำ พาก ส่วย ที่ กด่า ด้วย บ้าน เมือง เหล่านี้
ไม่ ได้ นี้ เมือง ที่ เกี้ยว ข้อง กับ เชมร แฉ ถาว เดย ให้ ทราบ ดู พง
พงษ์ ฯ ตั้ง แต่ แรก ตั้ง เมือง นคร ทั้มนา ก็ ไม่ ปรากฏ ออก ชื่อ
บ้าน เมือง ใน คำบด แห่ง นี้

History of the Thai Immigration from the Sibsong Chu Thai.

และ พงษ์ ฯ ตั้ง แต่ ไทย ได้ ยก มาจาก เมือง แคน ใน จังหวัด ไทย
เจ้า ไทย ลง มา ตั้ง เมือง ชวา คือ นคร หดว พระ บาง เป็น ทัน มา
คน ได้ ขยาย ลง มา ก็ เมือง จันทบุรี คือ เวียง จันทบุรี เมื่อ จุพศ์ ศรี ราชนคร
ได้ ๘๐ ปี เศศ ก็ ไม่ ปรากฏ ว่า ให้ ตั้ง บ้าน เมือง ใช้ ย่านๆ ปักกรอง
มา ถึง ที่ นี้ แต่ อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด บ้าน นุด เหตุ ที่ พาก ไทย ถาว แรก อิน
เกรต ลง มา ใน แรก ถึง นี้ พึ่ง จะ มี ปรากฏ ใน พงษ์ ฯ คำบด เมือง คำป่า
ศรี ชั่ง พึ่ง ตั้ง ขึ้น ใหม่ เมื่อ จุพศ์ ศรี ราชนคร ด่วง ให้ ๑๐๕๐ ปี แล้ว เมื่อ
ล่วง นั้น ก็ คง จะ เป็น แต่ ที่ ทำ บ้าน คง หนึ่ง คง แม่น้ำ เชซาน เชบัง
กัน ใน ฝั่ง ชัย แม่น้ำ โขง ใน บ้าน นี้ นุด เหตุ ที่ ถาว จะ ได้
ขยาย ลง มา ตั้ง คำบด เมือง จันทบุรี ใน คำบด นี้ มี ความ ตาม พงษ์ ฯ คำบด เมือง นคร
จำ บ้าน ศรี ว่า ครอง นั้น เจ้า นาย เชื้อ วงศ์ เมือง เวียง จันทบุรี เกิด วิวัฒ
นัย ชิง สมบัติ กัน ยัง มี พระภิกษุ รูป หนึ่ง คน ทึ้ง หลาย เรียก ว่า พระครู โภน
เต้มีก เพรา เหตุ ท่าน เคย อยู่ ใน อาวาร กำบัง โภน ลีว พระครู นั้น
มี พระราก พาก ญาติ โภน ศรี หา มาก แต่ เป็น ที่ คน นิยม นับถือ มาก
ท่าน ผู้ นั้น ให้ ภาร เจ้า ห่าว อาระษ์ การ ราชบุก พระเจ้า เวียง จันทบุรี หนึ่ง สัตว์
มา ชื่น ชื่อน ไว้ ที่ คำบด วัง พัน คำ โสມ ลันกุน แล้ว ตัว ท่าน พระครู กับ
ศรี ศรี แต่ ญาติ โภน พะ ครัว อพยพ ลง มา ทาง คำ น้ำ แคว หนึ่ง แห่ง น้ำ

พระมุด พວกครัว อิด ໂຮຍ เดื่อยด้า ตาม มา ໄນ້ໄຫວ ກົ່າພກັນ ຜ່ອນ ພັກ ອຸ່ງ
ຕາມ ຮາຍ ທາງ ເຮື່ຍ ຮາຍ ກັນ ໄປ ດານ ພວກ ນັ້ນ ບັດ ສີ້ ຍັງ ປຣາກງູຊ້ອໍເຮື່ຍກວ່າ
ຕາວ ບາຮາຍ ຊ່ວນ ພຣະຄວູ ໂພນເຕີມັດ ກັບ ພວກ ພັອງ ກຣອບຄວັດ ທີ່ ໄປ ດັກຂ
ກັນ ໄກສັນ ກໍ ພາ ກັນ ດັງ ໄປ ຕັ້ງ ອຸ່ງ ທີ່ ແດນ ຈະ ໂຮຍ ຈັ້ງ ວາ ໃນ ແຄນ
ເຂມຣ ຄົ້ມ ທີ່ ຜໍ່ສິ່ງ ຕັ້ງ ເປັນ ເມື່ອງ ພັນ ເປັນ ໃນ ບ້ັຈຸບັນ ສີ້ ພາຍ ລດັ່ງ ກໍ ໄດ້
ຮັບ ກວາມ ກົດໝື່ ຂໍ່ມ່ເໜ່ງ ຂອງພວກ ເຂມຣ ຖນຍຸ່ ໄນ ໄດ້ ທ່ານພຣະຄວູ ຈຶ່ງ ພາ
ຄວັດ ອພຍພ ຫໍ່ນໍ້ ເຂມຣ ກັດັນ ມາ ທາງ ເຮື່ອ ຕາມ ດຳ ແມ່ນ້າ ໂຈງ ມາ ຕັ້ງ ອຸ່ງ
ທີ່ ຕໍາບັດ ປໍາສັກ ສັກຮາຊູ ໄດ້ ១៩៤៥ ປີ ທ່ານ ພຣະຄວູ ໂພນເຕີມັດ ຈຶ່ງ ໄກສີ່
ໄປ ເຊີ່ງ ເຈົ້າ ໜ່ວຍກະຮັດຕ່ຽນ ມາ ຈາກ ບ້ານຈັກ ພັນ ດຳ ໂດິນ ຕຸນຸກນີ້ ວາຫາ
ກົດໝື່ ໄດ້ ເປັນ ເຈົ້າ ນກຮ ດຳ ປໍາສັກ ທຮງ ນາມ ເຈົ້າ ສົຮ້ອຍ ກົດໝື່ ສຸນຖາ
ພຸກ ຈານ ກຸດ ກຣອງ ເມື່ອງ ໄດ້ ១៥ ປີ ກໍ ພົມ ດັບ ເຈົ້າ ໄຊຍ ກຸນາ
ຮາສ ບຸກ ໄດ້ ເປັນ ເຈົ້າ ກຣອງ ເມື່ອງ ແກນ ບົກາ ຕ່ອ ມາ ຈຸນ ດັ່ງ
ຈຸຟໍສັກຮາຊູ ១៩៣៥ ປີ ກອງທັພ ໄກສ ໄປ ທີ່ ໄກສ ເມື່ອງນກຮ ຈຳປໍາສັກ ຈຶ່ງທັງ
ບ້ານ ອື່ດ ກຣະ ບື້ອ (ມຸດ ກຣະ ບື້ອ) ໃນ ດຳ ນ້າ ເຊັນມານ ຕ່ອເຊກອນ ຂັ້ນ ເປັນ
ເມື່ອງ ຂັ້ນ ດັ່ງນີ້ ໄດ້ ເຈົ້າ ໂອ ເຈົ້າ ອິນ ຜູ້ ເປັນ ບຸກ ອຸປ ຮາຊ ອຣນ ເທິງ
ເມື່ອງ ຈຳປໍາສັກ ໄປ ເປັນ ເຈົ້າ ເມື່ອງ ແລ ອຸປຣາຊ ເມື່ອງ ຂັ້ນ ດັ່ງນີ້ ກຣນ ບ
ຈອ ສັນດູທົກສັກ ຈຸຟໍສັກຮາຊູ ១៩៤០ ປີ ກອງ ທັພ ກຽງ ແຫວ່າ ຍາກ ໄປ ທີ່ ໄດ້
ເມື່ອງ ເວີ່ງ ຈັນທີ່ ຕດອດ ທັກ ອານາ ເຊຕຣ ພັນເມື່ອງ ສາດີໄທຍຕາວ ຈຶ່ງ ໄດ້
ແຜ່ ແພວ່ ຮດຍ ດັງ ມາ ຕັ້ງ ໃນ ກາກ ແມ່ນ ດິນ ຂ້າງ ທິສ ໄກສັກ ມາກ ຂັ້ນ

Foundation of towns and their history in modern times.

ຕ່ອ ນີ້ ໄປ ຈະ ໄດ້ ກຳດ່ວງ ດັບ ມຸດ ແຫວ່າ ທີ່ ໄດ້ ຕັ້ງ ເມື່ອງ ຕ່າງໆ ໃນ
ມະນາດ ຕວັນ ອອກ ຕາມ ທີ່ ມີ ຮູ່ ເມື່ອງ ປຣາກງູ ໃນ ແພນ ທີ່ ບ້ັຈຸບັນ ສີ້

เพื่อ เป็น ความ รู้ พิศว์ ว่า เมื่อ ไหน ได้ ตั้ง ชื่อ เมื่อ ใด เพาะ เหตุ
ไว ตาม พงษ์หาดวาร มี ชื่อ ความ ดัง จะ กล่าว ต่อไป นี้

เมื่อ บี มูล เส่ง สัปตวัน จุฬาภรณ์ ได้ ๑๗๙ ในรัชกาลที่ ๓ กรุงศรีอยุธยา
ได้ ทรง พระ กรุณา โปรด ตั้ง ให้ นาย เชียง เปง นาย บ้าน ปาก เชก ของ
เป็น ที่ พระ อุคุณ เดช เจ้า เมือง ยก บ้าน ปาก เชก ชื่น เป็น เมือง
เชียง แตง โดย เหตุ ที่ นาย เชียง เปง ได้ มี ความ ชอบ ต่อ ราช การ
ครั้ง ทัพ ไทย ไป ดี เมือง เวียง จันทร์ ดัง ໄฉ มี เมือง เชียง แตง ชื่น
เมือง หนอง แต่ ครั้ง นั้น ไม่

ครั้น ต่อ มา เมื่อ จุฬาภรณ์ ได้ ๑๘๓ มี เหตุ จลาจล เกิด ชื่น
ใน แขวง จำปาศักดิ์ ด้วย คน ผู้ หนึ่ง ชื่อ นาย เชียง แก้ว ตั้ง บ้าน
เรือน อยู่ ที่ เมือง โวง ตั้ง ตัว เป็น ผู้ วิเศษ ถึง ลุ่ม คน เป็น กำลัง^{จักร}
ได้ มาก แล้ว ยา กอง ทัพ ชื่น มา ตี เมือง นคร จำปาศักดิ์ เจ้า นคร จำ
ปาศักดิ์ มี ศุภ อักษร บอก มา ยัง กรุง เทพฯ โปรด เกล้าฯ ให้ สรุง กอง^{จักร}
ทัพ ชื่น ไป ช่วย ปราบ พวກ ชุมชน กอง ทัพ ไทย ไป ยัง ไม่ ทัน ถึง พวກ
ชุมชน เข้า ตี เมือง นคร จำปาศักดิ์ เจ้า นคร จำปาศักดิ์ ถึง พิราลัย
พวກ ชุมชน ยา กำลัง ชื่น มา ถึง ปาก น้ำ พระ มูด

ขณะนั้น ท้าวฝ่าย่น ซึ่ง อยู่ บ้าน สิงหา กับ ท้าว ทิพ พรมมา ซึ่ง
เป็น พี่ พระ ประทุม ศรีสุราษ อยู่ บ้าน บ่อ แจะ ละเมยก กำลัง ลง ไป วน
ที่ กอง ทัพ พวກ ชุมชน ที่ ตำบล เขาว่อง เก่ง ตะนะ เชียง ปากน้ำ พระ มูด กอง
ทัพ พวກ ชุมชน แตก ผ้ายไป คราว นาย เชียง แก้ว หัวน่า ชุมชน ตาย ใน ที่ วน พะ
กอง ทัพ ไทย ไป ถึง ได้ จัด การ ปราบ ปราบ พวກ ชุมชน เรียน แล้ว ก

ภา ต๊ก ท้าว ฝ่าย น่า ท้าว ทิค พรมมา ท้าว กໍາ ผู้ มี ความ ชอบ ลง มา
ณ กุง เทพฯ จึง ทรง พระ กุณานา โปรด เกล้าฯ ทรง ท้าว ฝ่าย น่า เป็น ที่
พระยา วิไชย ราชขัตติย วงศ์ เจ้า นคร จำปาศักดิ์ แล้ว ให้ ยก บ้าน บ่อ
ยะ ละ แม่น้ำ เป็น เมือง ขนาด นาม ว่า เมือง อุบดราชธานี ตั้ง ท้าว
ทิค พรมมา เป็น ที่ พระ พรหม ราชวงศ์ เจ้า เมือง อุบด ราชธานี ให้
ท้าว กໍາ เป็น อุปถัດ เมือง อุบด ราชธานี จึง มี เมือง อุบด ราชธานี เป็น^๔
ทัน ใน ฝั่ง แม่น้ำ พระ มูด ครั้น ปี จุพศักราช ๑๗๐ เพียง นูก บุตร
พระ ศรี มหา เทพ บ้าน เมือง แสน ใน เกาะ คอน โจร เป็น ล้าน ช่า จราย
แต่ ช่า กระ แหว เกลี้ย กล่อง ช่า ได้ ๔๐๐ เศก ไป ตั้ง อยู่ บ้าน ตา ปาง
รูม น้ำ เชกคง จึง โปรด เกล้าฯ ให้ ตั้ง บ้าน ตา ปาง เป็น เมือง แสน
ปาง ให้ เพียง นูก เป็น ที่ พระ ศรี มหา เทพ เจ้า เมือง แสนปางชื่น กรุง เทพฯ

ครั้น อยู่ นา เจ้า พระ วิไชย ราชขัตติย วงศ์ เจ้า นคร จำปาศักดิ์
พิราถัย เมือง ปี จุพศักราช ๑๗๕ โปรด ให้ เจ้า หมาย น้อย เป็น เจ้า นคร
จุปาศักดิ์ ครั้น นั้น ราชวงศ์ เมือง โจร ไม่ เต็ม ใจ อยู่ ได้ บัง คับ เจ้า
นคร จำปาศักดิ์ หมาย น้อย ราชวงศ์ เมือง โจร จึง ไป คิด อ่าน กับ พระ พรหม
ราชวงศ์ แล อุปถัດ กໍາ เมือง อุบด ราชธานี ภา กัน เข้า นา ร้อง ทุกชี
ต่อ ท่าน เสนาบดี ณ กุง เทพฯ เสนาบดี น้ำ ความ กราบ บัง คุม ทูล
ทรง ทราบ จึง โปรด เกล้าฯ ให้ ตั้ง บ้าน ติงหา ใน คำ น้ำ พะซี ชื่น
เป็น เมือง ยะ โถธ ราชธานี ตั้ง ราชวงศ์ เมือง โจร เป็น ที่ พระ สุนทร
ราชวงศ์ เจ้า เมือง ยะ โถธ แล้ว ให้ ตั้ง บ้าน กงพะเนย ชื่น เป็น เมือง
เชน ราชธานี ตั้ง ท้าว กໍາ อุปถัດ เมือง อุบด เป็น ที่ พระ เทพ วงศ์ เจ้า
เมือง เนม ราช แล้ว ให้ ตั้ง บ้าน เมือง ชง ใน คำ น้ำ เสี่ยว ชื่น เป็น

เมือง ศุวรรณภูมิ ตั้ง เจ้า เมือง เป็นที่พระรัตนະราชน กรุงเทพฯ เมือง หัง
สา ได้ ตั้ง พระอัมมกัน ใน ปี จุพศ์กราช ๑๗๙ ปี จอด ฉลอง ศักดิ์ นั้น
ให้ เปิดยิน นาม เมือง ศรี ภูมิ นคร เด่า เป็น เมือง วัตตานบุรี เปิดยิน นาม
เจ้าเมือง เป็น พระศรี นคร ไชย ให้ คง เป็น เมือง ชัย เมือง นคร ราชสี
ศี นาม กาม เต็ม

ศักดิ์กราช ๑๗๙ เกิด ขบถ อ้าย สำเด็ย โง้ง สอง ศุน กำลัง ข่า
ยก มา ตี เมือง นคร จำปาศักดิ์ เจ้า นคร จำป่า ศักดิ์ หมา น้อย หนึ่ง
ไป อยู่ ตอน ภาค กลาง ครั้ง นั้น พระยา นคร ราชสีมา (ทองอิน) ออก ไป
จัด ราชการ อยู่ เมือง โชง ได้ แต่ง กองทัพ ให้ พระ ศรี อรรถยาด เมือง
โชง ยก ไป ตี กอง ทัพ ขบถ แตก หนึ่ง ไป จาก เมือง นคร จำปาศักดิ์ ตัว
อ้าย สำเด็ย โง้ง หนึ่ง ไป อยู่ ที่ เวลา ภู บ่ำ ปดาย น้ำ เชือมน้ำ แขวง
เมือง อัคบือ กรุงเทพฯ ให้ พระยา มหา อรฆาท (บั้น) ยก กอง
ทัพ ไป ปราบ ปราม พวກ ขบถ จับ อ้าย สำเด็ย โง้ง ได้ แล้ว ทรง
พระ กรุณา โปรดฯ ตั้ง เจ้า โย ราชบุตร เมือง เวียงจันทร์ เป็น เจ้า นคร จำป่า
ศักดิ์ บ้านเมือง ที่ ได้ ออก ซื้อ มา แล้ว นั้น ได้ จัด ตั้ง ใน ราชกາด ที่ ๑ และ
ราชกາด ที่ ๒ กรุงเทพฯ ครั้น ต่อ มา ราชกາด ที่ ๓ เมื่อ จุพ ศักดิ์กราช ได้
๑๗๙ เจ้า อนุเมือง เกียง จันทร์ แต่ เจ้า โย เมือง นคร จำป่า ศักดิ์ เป็น ขบถ^๑
เจ้า โย แต่ง กอง ทัพ ออก เที่ยว ที่ เมือง กุ้ย จันทร์ เมือง ลังกา เมือง ศรี ธรรม
เกษ และ เมือง อุบด เมือง เจน ราช จับ ได้ พระ เทพวงศ์ เจ้า เมือง เจน
ราช กับ เจ้า เมือง กุ้ย จันทร์ เดียว ทั้ง สอง คน เจ้า เมือง ศรี ธรรม เกษ กับ
เมือง ลังกา หนึ่ง เข้า บ้าน ไป แต่ เมือง ศรี ธรรม กับ เจ้า เมือง เป็น^๒
คน กด้า แข่ง แต่ง กำลัง พด เมือง ออก ตั้ง ต่อ ตู้ รับ ทัพ ดาบ อุปราช

บัง แม่ ทพ ดาว ชั่ง คง อยู่ บ้าน กำแพง แขวง เมือง ศรี ศรีราชา
 ตี เมือง ศรีราชา หาได้ไม่ พอกอง ทพ กรุงเทพฯ ชั่ง เจ้า พระยา ราช
 ศุภาวดี ยก ขัน ไป ทาง ซ่อง โภ ถึง เมือง ศรีราชา กอง ทพ ดาว ก็ แตก
 หนิ ไป แม่ ทพ ให้ ตาม จับ ตัว เจ้า โย ได้ แล ประบ ประบ ชนิด ลง
 แล้ว บอก ข้อ ราชการ มา ณ กรุงเทพฯ คิ่ง ทรง พระ กรุณา โปรดเกล้าฯ
 ให้ เดือน ยศ เจ้า เมือง ศรีราชา ขัน เป็น พระยา ศรีราชา ก้าก ศรี ปทาย
 ตนัน ยก เมือง ศรีราชา ออ กจาก เมือง ขัน เมือง นคร ราชสีมา ให้ ขัน กรุง
 เทพฯ แล้ว ให้ แยก เมือง โว ต ขัน เป็น เมือง ศรี รัชการ ดัง พระ ศรี เชียง
 ใหม่ เป็น พระ อกข ราชวงศ์ เจ้า เมือง น ศก ๑๐๐๐ เศษ ต คำ เมื่อ หมัน
 เป็น เมือง สารวัตต์ ต ห้าว เอก เป็น พระ เอก ราชษา เจ้า เมือง สารวัตต์ คุณ
 ศก ๘๐๐ ต บ บาน คำ ทอง หลวง เป็น เมือง คำ ทอง ใหญ่ ต ห้าว จังหวัด
 เป็น พระ ศุภารณ ราชวงศ์ เจ้า เมือง คุณ ศก ๘๐๐ ยก เมือง คง เมือง
 ศุภาร เป็น เมือง ขัน เมือง คำ ทอง ใหญ่ ยก เมือง ขับช มา ขัน กรุง
 เทพฯ ต เจ้า เมือง เป็น ท พระ ราชวงศ์ แลว ยก เมือง ศรีเมือง ไป ขัน
 เมือง เชียง ราช ต บ บาน นา โภ เป็น เมือง ช ง เดิม ขัน เมื่อ เชียง ราช
 เมือง ท ก ล า ช ม า น ต ขัน พร้อม กัน ใน ปี จุพศ ๗๕๐

ครุ ต อน น มา เมื่อ เจ้า พระยา ราช ศุภาวดี เดือน เป็น เจ้า พระ
 ยา บดินทร เดชา เป็น แม่ ทพ ออ ไป ต คำ ทำ ลง กรรม กับ ญวน ใน
 แคน ญวน แคน เช่น น น นาย ทพ นาย กอง ต ไช เมือง มหา ไช
 เมือง แตก เมือง เชียง รณ เมือง ผา บัง เมือง วัง เมือง คำ-เกิก
 เมือง คำ นวน เมื่อ พ่อ เมือง พลาง เมือง ชุม พร เมือง
 อะ โน้น เมือง พิน เมือง หนอง ไช ครุ บ ครัว เช้า มา ครุ น น ม โรง

ฉบับ ศก จุฬาภรณ์ ๑๗๑๖ จัง ไปรษณีย์ เกต้าฯ ให้ ตั้ง พระ คำ กั๊น นาย
กรัว เมือง คำ เก้า เป็น พระ ศุภวรรณ ภักดี เจ้า เมือง ท่า ขอนยาง คุณ กรัว
๓๐๕๙ คน ตั้ง อุปราชานา นาบ กรัว เมือง คำ วน เป็น พระ ศรี ศุภวรรณ ภักดี เจ้า
เมือง แซง นาดาน คุณ กรัว ๑๗๑๗ คน ตั้ง ราชวงศ์ นาย กรัว เมือง วัง เป็น
พระ ชิเบศร์ วงศ์ เจ้า เมือง กุฉินทราราม คุณ กรัว ๓๔๕๓ คน ตั้ง หมื่น เดช
อุดม นาย กรัว เป็น พระ พิไชย อุดม เดช เจ้า เมือง ภูด่าน ช้าง คุณ กรัว
๓๐๙๓ คน รวม ๔ เมือง นั้น ให้ ชั้น เมือง กาลสินธุ แล้ว ตั้ง ห้าว
โรง กัดาง นาย กรัว เมือง วัง เป็น พระ เด่นา ณรงค์ เจ้า เมือง พรรณา
คุณ กรัว ๒๐๐๓ คน ตั้ง เพียง เมือง ถุง ดา โซ นาย กรัว เป็น หลวง อรัญ
อาษา เจ้า เมือง นุกมาน คุณ กรัว ๑๗๐๕ คน ตั้ง ห้าว สิง นาม นายกรัว
เมือง คำ วอ เป็น ที่ พระ ไตร บรรณราชน เจ้า เมือง หนอง ตุ้ง คุณ กรัว
๒๔๕๒ คน ชั้น เมือง นุกดาก หาร ตั้ง นาย ถ้า นายกรัว เมือง วัง เป็น ที่ พระ
แก้ว โภนด เจ้า เมือง เรนุ นคร คุณ กรัว ๒๖๔๘ คน ตั้ง ห้าว น้อย เมือง
เชียง รั่น เป็น พระ อุ่นไช ประ เทว เจ้า เมือง รามราชน คุณ กรัว ๔๙๙ คน
ตั้ง ห้าว บุญ นำ หาย กรัว เป็น หลวง เอก อาษา เจ้า เมือง อาทุมาร์ คุณกรัว
๑๗๑๐ คน เมือง นั้น ให้ ชั้น เมือง นคร พนม ตั้ง ห้าว ราชบุตร นาบ กรัว
เป็น พระ จุ่มพล ภักดี เจ้า เมือง คำ คำ หนอง ปรือ คุณ กรัว ๓๔๔๕ คน
ตั้ง ห้าว จัน นาย ทรัว เมือง ตะปุ่น เป็น พระ ศรี ศิริชัย วงศ์ คำ คำ หนอง
เส้นางค์ นิคุณ คุณ กรัว ๔๙๘ คน ตั้ง ชุน บ่อ ผลชันช นำ ยก กรัว เป็น
พระ เจริญ พลรบ เจ้า เมือง ถ่อง ค่อน ด่อน คง คุณ กรัว ๓๕๓ คน สาม
เมือง นั้น ชั้น เมือง อุบล ราชธานี แล้ว ตั้ง ห้าว ลี แหงาท นำ ยก กรัว เป็น
พระ ราม นรินทร์ เจ้า เมือง คำ เชื่อง แท้ว คุณ กรัว ๑๗๑๗ คน ชั้น เมือง

เข้ม ราช หัว เมือง ที่ ออก ชื่อ มา นี ได้ ตั้ง ขึ้น ใน คราว เดียว กัน ครั้น
นับ นิ้ว นํา แสง ถวาย ศักดิ์ ราษฎร ๗๙๐๙ ไปร้า ให้ ตั้ง บ้าน กะ ลัง เป็น
เมือง เช่น ล่า แก ตั้ง นัก เมือง เป็น พระ ณรง ภักดี เจ้า เมือง เช คำ
แก แต่ ใน ปี เดียว นั้น เจ้า พระยา บ欣ทร์ เดชา นี้ หนังสือ บอก
ตั้ง ทัว หลวง ชิเบศร์ นายกอง ล้วง เมือง ศรี สรวงเกษ กับ หลวง จำนำงค์
ภานภาร เมือง กุ้ย ข้า มา กรุงเทพฯ ว่า คน ทัว ถลง นั้น นี้ ความ
ชอบ ใน ราชการ ลังคาน จึง ทรง พระกรุณา โปรด ตั้ง หลวง ชิเบศร์ เป็น
ที่ พระศรี ล้วง เจ้า เมือง เดช อุดมดก บ้าน หนอง แท่ง น้ำ โคนใหญ่ เป็น
เมือง เดช อุดม ขึ้น กรุงเทพฯ ยก บ้าน คำดี ขึ้น เป็น เมือง โนนพราย ตั้ง
หลวง จำนำงค์ เป็น พระเมือง โนนนำงค์ เจ้าเมือง โนนพราย ให้ ขึ้น เมือง กุ้ย

ตั้ง แต่ ครั้ง นั้น ลับ มา งาน ถึง รัชกาล บัจจุบัน นี้ หัว เมือง ทุ่ง
หาด เหล่า นั้น เกิด ผู้ คน เจริญ มาก ขึ้น ต่าง เมือง ก็ ต่าง บอก
ขอ ตั้ง เมือง ขึ้น แก่ เมือง ของ ตน ขึ้น ใหม่ อิทธิ หาด เมือง คือ เมือง
ลังคะ ขอ ตั้ง บ้าน กุ้ย ไไฟ ขึ้น เป็น เมือง ศรี ชัย ภู ตั้ง บ้าน คุณ พุ
เป็น เมือง กันธารามย์ เมือง ลุรินทร์ ขอ ตั้ง บ้าน ดำเน ควร เป็น เมือง
ศรี ภานินค์ เมือง นคร ดำเน ศักดิ์ ขอ ตั้ง บ้าน จันดานาโถม เป็น เมือง โนน
ประ ดิษฐ์ ตั้ง บ้าน เกิน ช่อง เป็น เมือง ราษฎร บริวัติ ตั้ง บ้าน ห้วย โภ
ห้วย หิน เป็น เมือง ลพังภู เมือง ศรี ชันดร ขอ ตั้ง บ้าน งาน เป็น
เมือง นุด บ่า โนกช์ เมือง อุบด ขอ ตั้ง เมือง พนุด มังษาหาร เมือง
ตะ ภาร พืชาน ผล เมือง ชาน นาม มนาก เมือง มหาชน ไซย แต่ อื่น ๆ
จึง เป็น ถิ่น สถาน บ้าน เมือง นั้น คง สม บุรุณ นา งาน ทุก วัน นี้